

Izabela Jarosińska

Od "piękności walki" do "odnowy duszy wspólnej". / Literatura w poszukiwaniu sensu rewolucji /, Anna Grajewska [w:] "Literatura polska wobec rewolucji", Warszawa 1971 : [recenzja]

Biuletyn Polonistyczny 15/43, 196

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

/II/ BUREK Tomasz: Lekcja rewolucji. /O znaczeniu rewolucji 1905 roku w procesie historycznoliterackim/. W: Literatura polska wobec rewolucji. Praca zbiorowa pod redakcją Marii Janion. PIW. Warszawa 1971. IBL PAN. Historia i Teoria Literatury. Studia. 30, s. 146-191.

Autor przedstawia rewolucję 1905 r. na ziemiach polskich jako nie tylko nowy rozdział w walce niepodległościowej, ale także fragment szerszego procesu rewolucyjnego. Traktując świadomość literacką jako część świadomości społecznej, upatruje znaczenie rewolucji 1905 r. dla procesów rozwojowych literatury polskiej w tym przede wszystkim, że rewolucja rozszerzyła i w nowoczesny sposób skomplikowała pole wyborów ideowo-artystycznych. Jednoznaczna alternatywa: literatura patriotycznie zaangażowana - literatura artystowska, wypiera w tym okresie o wiele bardziej złożony typ konfrontacji ideowej. Treści nowoczesnej rewolucji społeczno-politycznej krzyżują się w świadomości epoki z doświadczeniami i postulatami nowoczesnej rewolucji artystycznej - i te współzależności przesądzają oswobodzenie dla XX w. charakterze kształtującej się ok. 1905 r. problematyki literackiej.

BP/43

I.J.

/II/ GRAJEWSKA Anna: Od "piękności walki" do "odnowy duszy wspólnej". /Literatura w poszukiwaniu sensu rewolucji/. W: Literatura polska wobec rewolucji. Praca zbiorowa pod redakcją Marii Janion. PIW. Warszawa 1971. IBL PAN. Historia i Teoria Literatury. Studia. 30, s. 192-252.

Próba charakterystyki i oceny literackich modeli rewolucji wypracowanych w prozie i dramacie lat 1905-1914. Analizie poddano następujące właściwości takich modeli: a/orientacja polityczna, b/typ interpretacji /np. psychologiczno-etyczny, społeczny, ideologiczny, mitologiczny/, c/potraktowanie fabuły /np. konwencjonalne, faktograficzne, modelowe/, d/orientacja "językowa" /np. dyskurs profesjonalnych rewolucjonistów i ideologów w przeciwstawieniu do dyskursu "nie-specjalistów" i tradycyjnej symboliki/, e/funkcje polemiczne. Wyróżniono siedem dominant regulujących kombinacje tych właściwości: 1/psychologiczna aktualność "czynu", 2/rewolucja jako integracja zbiorowości, 3/jako degradacja ideału, 4/jako polityczne oszustwo, 5/ jako fałszywa strategia wojenna, 6/jako epicka próba, 7/ jako destrukcja mitów i karnawałowa utopia. Wyniki analizy pozwoliły na nowe odczytanie kilkunastu utworów /m.in. "Róży" Żeromskiego, "Oziminy" Berenta i "Wirów" Sienkiewicza/.

BP/43

I.J.